

INTERNATIONAL JOURNAL OF VOLGA - URAL AND
TURKESTAN STUDIES (IJVUTS), VOLUME 3, ISSUE 5, P. 83-93.

ULUSLARARASI İDİL - URAL VE TÜRKİSTAN
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (IJVUTS), CİLT 3, SAYI 5, S. 83-93.

Çuvaş Edebiyatında Felsefi Şiirin ve Nesrin Ustası: Yuriy İllarionoviç Skvortsov (1931-1977)

Doğukan ÖZEY¹

Özet

İlk yazılı örneklerine 18. yüzyılda rastladığımız Çuvaş edebiyatı; Nikita Biçurin, Spiridon Yantuş, Mihayil Federov, İ. Yakovlev ve İgnatyi İvanov gibi isimlerin katkılarıyla bu tarihten itibaren gelişim göstermeye başlamıştır. Daha sonraki dönemlerde de yapılan yazın faaliyetleri ile birlikte Çuvaş edebiyat dilinin gelişimi sürdürülmüştür. Çuvaş edebiyatının gelişimine katkı sağlayan yazarlardan birisi de Y. İ. Skvortsov'dur. Düzyazı alanında ön plana çıkan, felsefi şiir ve nesrin ustası kabul edilen Y. İ. Skvortsov, yazın faaliyetlerine 1953 yılında ilk olarak şiir yazarak başlar. Şiirlerindeki lirizm ve ahenk müzisyenlerin dikkatini çeker ve onun pek çok şiiri bestelenir. Düzyazılarında gerçekçi tasvirler, felsefi ve psikolojik olgular göze çarpar. Yarattığı karakterleri hem psikolojik hem de toplumsal açıdan ele alan yazarın; ilk bakışta sıradan ancak incelendiğinde özgür, mücadeleci ve ahlaklı karakterlerle özgünlüğü sağladığı ve bu karakterler üzerinden toplumsal sorunlara değindiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmayla İ. Skvortsov'un eserleri ve edebî kişiliği tanıtılmaya ve Türkiye'de Çuvaş edebiyatı üzerine yapılan çalışmalara katkı sağlanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çuvaş edebiyatı, Yuriy İllarionoviç Skvortsov, Çuvaş Türkçesi, nesir, felsefe.

The Master of Philosophical Poem and Prose in Chuvash Literature: Yuriy İllarionoviç Skvortsov (1931-1977)

Abstract

The Chuvash literature, examples of which are found in XIX. century; have been developed by the association of writers such as Nikita Biçurin, Spiridon Yantuş, Mihayil Federov, İ. Yakovlev ve İgnatyi İvanov. The following periods, with the help of writers' and poets' being productive and creative, resulted with the productions of successful literary works and thus shaping the modern version of the Chuvash literature. Y.İ. Skvortsov, began to write his poems in 1953. First with his poems. Especially the lyricism and the harmony of his poems, drew the attention of composer and many songs were composed based on his poems. Successful depictions found in his work, reveal that he indeed has a strong observation skill. The writer addresses the characters both psychologically and socially; his characters at first glance, appear ordinary but when further inspected they turn out to be free, combative. The writer is also famous for mentioning social problems by the use of his characters. In this work, it is aimed to introduce Y.İ. Skvortsov, who plays an important role in Chuvash literature and and it is also aimed to contribute to the studies based on Chuvash literature in Turkey.

Key Words: Chuvash literature, Yuriy İllarionoviç Skvortsov, Chuvash Turkic, prose, philosophy.

1. Giriş

Çuvaş edebiyatı en eski dönemlerden bu yana varlığını sözlü anlatım ile sürdürmüş, daha sonra 18. yüzyıldan itibaren yazılı edebiyatın ilk örnekleri verilmeye başlanmıştır. Bu yazılı edebiyatın ilk örneklerini de misyoner yayınları ve Rus edebiyatından yapılan tercümelemler oluşturmuştur. Çuvaşlar arasındaki bu folklardan edebiyata geçiş sürecini 19. yüzyıl

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri Ana Bilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans, 2021. E-posta: doguakaanozey@gmail.com. ORCID: 0000-0003-0020-484X.

Avrupası'ndaki folklor edebiyat ilişkilerine benzetmek mümkündür. Ancak Avrupa'dan farklı olarak Çuvaş yazılı edebiyatının gelişimi, Çuvaşları hem siyasî hem de kültürel anlamda kontrol altında tutan Rusların aracılığıyla gerçekleşmiştir (Bayram, 2012, s. 3).

Yazılı edebiyattaki ilk hareketlenmelerin ardından 1860 yılında yapılan eğitim ve kültür alanındaki yenilikler Çuvaşların kendine özgü bir yazılı edebiyatın oluşmasının önünü açmıştır. İ. Ya. Yakovlev'in Çuvaşlar arasında başlattığı çalışmaların temeli N. İ. İlminskiy'in görüş ve düşüncelerine dayandığı için ilk olarak İlminskiy'in yürütmüş olduğu sistemden bahsetmek gerekir. İlminskiy, 1866 yılında Piskopos Grigoriy'e sunduğu raporda önceki misyonerlik çalışmalarındaki eksik ve yanlış yönleri belirtmiş; Çuvaşlar, Tatarlar, Mariler ve Udmurtlar için yeni birer alfabe yapma hazırlığına girişmiştir. Kullanılan alfabe ile dinî kimlik arasında doğrudan bir bağ olduğunu düşünen İlminskiy, çalışmaları için Arap alfabesini bir engel olarak görmüş ve bu nedenle de ilgili ana dillerde yapılacak çevirilerin Kiril alfabesi temelinde hazırlanmış alfabeler ile gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. İlminskiy, dinî eğitimin özümsebilmesinin ancak ana dille gerçekleştirilecek bir eğitim ile sağlanabileceğini söylemiş ve bu nedenle de Hristiyanlığa ilişkin eserlerin yerel halkların dillerine çevrilmesi gerektiğini savunmuştur. İlminskiy'in bu görüşleri birçok öğretmen ve papazı da etkilemiştir. (Güzel, 2014, s. 201-202).

İ. Ya. Yakovlev, İlminskiy'in Ruslaştırımcı ve misyoner nitelikli fikir ve düşüncelerinin kendi görüşlerinin şekillenmesinde önemli olduğunu belirtmiştir. 1870 yılında üniversite öğrenimi için geldiği Kazan'da İlminskiy ile görüşmesinde aldığı tavsiyeler doğrultusunda programlı bir eğitim faaliyetine adım atmıştır. Bununla birlikte Kiril harflerini temel alan bir Çuvaş alfabesi yaratmıştır. 1875 yılında İlminskiy, Zolotniskiy'in yerine Yakovlev'i *Kazan Okul Bölgesi Çuvaş Okulları Müfettişi* olarak görevlendirmesi Simbirsk Çuvaş Okulu'nun Çuvaşların eğitim hayatındaki konumuna yeni bir yön vermiştir. Yeni görevinin ardından Çuvaşların yaşadıkları bölgelerde araştırmalar yapan Yakovlev, 500'den fazla Çuvaş için yalnızca 150 okulun faaliyette bulunduğunu ve buralarda öğretmenlik yapanların da hem Çuvaşça bilmediklerini hem de meslekî açıdan yetersiz olduklarını belirtmiştir. Bu tespitler doğrultusunda Simbirsk Çuvaş Okulu bir öğretmen okulu hâline gelmiştir. Bu okulda fizik, kimya, biyoloji, botanik, psikoloji, tarih, zooloji, anatomi, pedagoji ve mantık gibi çeşitli bilimlere ait dersler okutulmuştur (Güzel, 2014, s. 203-204).

Yakovlev'in faaliyetleri doğrultusunda Simbirsk Çuvaş Okulu'nda okutulan bilimsel derslerin yanı sıra İncil'in, L. N. Tolstoy'un ve Puşkin gibi yazarların çalışmalarının çevirilerinin yapılması Çuvaşların toplumsal açıdan gelişiminde önemli bir etkiye sahip olmuştur.

Mihail F. Federov'un 1879-1880 yılları arasında yazdığı *Arşuri* "Orman Ruhü" adlı manzume Çuvaş şiirinin ilk örnekleri arasında kabul edilmektedir. Bu manzume 1908 yılında Simbir'de yayımlanan ve Çuvaş edebiyatının ilk özgün antolojisi olan *Skazki i Predaniya Çuvaş-Çıvaş Hallapısem* "Çuvaş Masalları ve Hikâyeleri" adlı çalışmada yayımlanmıştır. Eserin içindeki manzumeler telif eserler olsa da Çuvaş masal ve hikâyeleri şeklinde adlandırılmış olması eserlerde halk edebiyatı ve yazılı edebiyatın iç içe olduğunu göstermektedir (Bayram, 2012, s. 3-4). 1905 yılının sonlarında Çuvaş *Hıpar* "Haber" gazetesi yayımlanmaya başlamıştır. Ancak gazete iki yıl sonra kapatılmıştır. Çuvaş edebiyatının gelişmesinde önemli bir yeri olan bu gazete, 1917 yılında yayın hayatına yeniden başlamış ve Çuvaş yayın hayatının günümüze kadar devam eden en soluklu süreli yayınlarından birisi olmuştur (Bayram, 2008, s. 30).

1960'lar, insan bireyselliğinin fikirlerini yeniden düşünmeyi, insanlara ve onların tarihine olan ilginin yeniden canlanmasını amaçlayan bir zaman dilimi olmuştur. Stalin zamanında baskın olan ahlakî değerler ve sanat alanındaki estetik değişimler Stalin'in 1953 yılında vefatından sonra yeniden ele alınmıştır. Bu yıllarda A. Artemiyev, N. İlbeke, M. Ukhsaya, V. Alenday, Y. İ. Skvortsov gibi yazar ve şairler tarafından Çuvaş nesri yaratılmıştır. 1955-1968 yılları arasında Çuvaş nesrinde "büyük vatanseverlik savaşı" ve " lirik-psikolojik / felsefi-psikolojik" temalar ön plana çıkmıştır (Myshkina, 2015, s. 79-83). XX. yüzyılda Çuvaş şairlerinin en önde gelen ismi Kostantin İvanov olmuştur. Erken dönemde yazdığı *Narspi* "Nevruz Hanım" adlı destanı Çuvaşlar arasında yaygın olarak bilinmektedir ve birçok dile de tercüme edilmiştir (Yüce, 1993, s. 398-399).

Buraya kadar Çuvaş edebiyatının gelişimini özetlemeye çalıştık ancak burada değindiklerimizin dışında Çuvaş yazılı edebiyatının ilerlemesine katkı sağlayacak birçok çalışma yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmamızda Çuvaş edebiyatının en yetenekli yazarlarından biri olan, Çuvaş nesrinin yönünü ve gelişimini ilerleten kişiliklerden biri olan Y. İ. Skvortsov'un yaşamı, sanatı ve eserleri incelenerek Çuvaş edebiyatındaki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır.

2. Yuriy İllarionoviç Skvortsov'un Hayatı ve Edebi Kişiliği

Yuriy İllarionoviç Skvortsov, 11 Ocak 1931 tarihinde Morgauşi bölgesindeki Hurınkassı köyünde memur bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası yüksekokulu bitirdikten sonra Batirevo bölgesine gönderilmiş ve burada bir köyde komünist sekreteri olarak çalışmıştır. Annesi ile babası boşandıktan sonra ağabeyleri babasının yanında, Skvortsov ise kız kardeşi ile annesinin yanında yaşamışlardır. Y. İ. Skvortsov, dördüncü sınıfı bitirdikten sonra ayakkabı atölyesine

çalışmaya başlamış. Savaş döneminden dolayı okulu yarıda bırakmak zorunda kalmış ancak savaştan sonra eğitimine devam edebilmiştir. Ortaokul zamanında öğretmeni Antonina İvanovna Milovidova sayesinde edebiyatı çok sevmiş ve şiirler yazmaya başlamış hatta bu şiirleri Batırevo bölgesinin gazetesinde yayımlanmıştır (Vyacheslavovna & Grigorievna, 2011, s. 3-4).

Skvortsov; şair, yazar, gazeteci, eleştirmen, tercüman ve SSCB Yazarlar Birliği üyesi olarak tanınır. Çuvaş Devlet Pedagoji Üniversitesi Filoloji Enstitüsü'nden 1956 yılında mezun olmuştur. Kendisi 1956-1966 yılları arasında Çuvaş Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Televizyon ve Yayın Komitesi muhabiri, 1967-1968 yıllarında Çeboksarı bölgesindeki "Leninets" gazetesinin yazı kurulunda bulunmuş ve kitap editörlüğü yapmıştır. Ayrıca "Tıvan Atıl" dergisinden sorumlu sekreter olarak da çalışmıştır. (Afanas'yev, 2006, s. 379).

Skvortsov ilk defa 1953 yılında "Yalav" dergisinde yayımladığı şiirlerle edebî hayatına başlar. Bütün şiirlerini ve şiir çevirilerini *urhi Salam* "Bahar Selamı" (1958) adlı kitapta toplamıştır. Şiirlerinde ön plana çıkan "lirizm" vurgusu bestecilerin dikkatini çekmiş ve onun pek çok şiiri bestelenmiştir: A. M. Tokarev, *Pirîn yala pırsa kîrsen* "Köyümüze gidince", *Teylelî purnî urri* "Mutlu hayatın şarkısı", *Tuslîh marşî* "Dostluk marşı", *Hîrsen lirikillî yurri* "Kızların lirik şarkısı", *Purîn tutîr* "İpek başörtü", *İmîreh pîrle pulasçî* "Ömür boyunca birlikte olalım", *Epî kîtni — esî vîl, savni* "Beklediğim kişi – sensin, sevgilim", *İh, mînle sîmah huşam-şi?* "Ah, nasıl konuşayım ki?", *Uy-hir yurri* "Tarla şarkısı", *amriksen marşî* "Gençlerin marşı", *Manaymastîp sana* "Seni unutamam", *Savnî yalîmra* "Sevdiğim köyümde", *Hura hîr* "Kara kız", *Marine* "Marine", *Yalpayışpa hire tuhsan* "Bütün köy halkı ile tarlaya çıkarsak", *Attesene asînsa* "Babaları hatırlarken", *Kukkuk* "Guguk Kuşu", *Muçî yurri* "Amcanın şarkısı", *ulsem irte urri* "Yıllar geçiyor", *Lîpîş* "Kelebek", *Ep pîr kaççîna pîletîp* "Ben bir genci biliyorum", *Uyav yurri* "Bayram şarkısı", *Yurrîmîrsem yan ta yan* "Şarkılarımız yankılı da yankılı" (Yur'yev, 1968, s. 248).

Y. İ. Skvortsov kariyerinin başlangıcında, şiir tutkusu döneminde, günlüğüne (1954) şunları yazmıştır: "Şair olmaya çalışmıyorum. Yazıyorum çünkü kendimi kısıtlayamıyorum, kendimi yazmaktan alıkoymuyorum. Amacım, mesleğim insan kalbini, ruhunu tanımak. Endişelerini ve eziyetlerini kelimelere çevirmek." Diyerek çalışmalarını esas olarak bireyin ruh dünyasının yaşamını anlamaya adanmıştır (Nikiforova, 2002, s. 15).

Yazarın şiirleri dışında uzun hikâye ve hikâye tarzında yazdığı düzyazıları vardır: *Surîm Hîrî* (1959), *Hîrlî Mikîn'* (1962), *Gipoteza* (1962), *Ukah Huranî* (1963), *Hîvele Hirî urri* (1964), *urri* *İşşi* (1969, 1978), *Sarî Kunsem* (1970), *Vîltari Rak* (1972), *urri* *Yultaşî* (1975), *Sîvaplı Vut*

(1982), *Kĩrhi Kunsem* (2005), *Parım* (2007), *Ultık* (2007), *Kurak Mĩtri* (2007), *Purnĩ Humĩ* (2007), *Pĩve Hĩrrinçe* (2007). Çuvaş halkının geleneklerine, göreneklerine hâkim, yurdunu candan seven ve bu sevgisini eserlerinde coşkunlukla işleyen Skvortsov, bu eserlerinde Sovyet gençlerinin hayatını ve işlerini eserlerinde başarılı bir şekilde tasvir etmiştir (Yur'yev, 1968, s. 247).

Y. Skvortsov, genç olmasına rağmen, edebiyata A. Artemiev, V. Saday, V. Alendey gibi cephe yazarları ile aynı zamanda girmiştir. Bunlar yirmi beş otuz yaşlarındaki bir nesildi. Skvortsov, hayatında "hendek gerçeği" ve savaş deneyimine sahip olmadığı halde yaşamın canlı gözlemlerine sahipti. Bitirdiği yüksek öğrenim yazara Rus ve dünya edebiyatı klasikleri hakkında zengin bir bilgi kaynağına ulaşma fırsatını kazandırmıştı. Çok kitap okumuş bir yazardı. Fakat ilginç olan şu ki, A. Artemyev'in açık alıntılarla dolu olan nesrine nazaran Skvortsov'un ilk nesir denemelerinin sanatsal dünyası, çoğunlukla "normal" olmayan, genellikle kapalı olan diğerlerine benzemeyen kahramanlarla doludur. Skvortsov'un kahramanları doğaya karşı alışılmadık derecede hassastır. Hatta sıradan bir adamın gözünde kusurludurlar (Artemyev, 2011, s. 3).

A. Artemyev eserlerini "sosyalist talimata" göre yazarken Skvortsov yaratıcılığının sırrını sözün kendisinde aramaktadır. Simgeleri genellikle iki anlamlı ve aldatıcıdır. Örneğin, "*Şarkıcı Vasya*" hikâyesinin kahramanı *Vasya*'da bu iki anlamlılığı görebilmekteyiz. Bu yetenekli kahramanın kaderi dramatik fakat yine de hayatta başarısız olmasının ve hayallerinin gerçekleşmemesinin sorumlusu kim? Köy hayatının yetersiz şartları mı? Gençlerin doğal utangaçlığı ve etrafa kapalı olması mı? Yazar satırlar arasında birkaç cümle ile *Vasya*'nın eğitim almak için ihtiyar annesini bırakıp gitmesi gerektiğini ancak vicdanından dolayı bunu yapamadığını açıklar. Bu süreçte hayatlarını kurmuş olan abileri de kendisine akıl hocalığı yapmaktadır. Ancak sonunda *Vasya* dayanamaz ve patlar. Yazar, psikolojik derinlikle kahramanını adım adım kısır döngüyü kırıp kaderin önemli noktasına getirmeyi başarmıştır (Artemyev, 2011, s. 4-5).

Skvortsov'un eserleri dönemindeki baskıcı politika ve komünizm anlayışı dolayısıyla eleştirilere maruz kalmıştır. Örneğin; Y. Petrov, *Red Poppy* "Kırmızı Gelincik" çalışmasını hem içeriğin zenginliği hem de dilin sadeliği açısından başarılı bulmuştur. Ancak aynı yıl L. Terentyev tarafından yazılan başka bir incelemede tamamen zıt bir bakış açısı görülmektedir. Terentyev, serisinde yer alan tüm çalışmaların inandırıcı olmadığını söylemiştir. Bunun nedenini de zamanın nabzını ve komünizmin ruhunu yansıtmaması olarak açıklamıştır. Yine I. Grigoriyev *Puşmak Yĩrĩ* "Ayakkabı İzi" öyküsünü okuyucunun kalbinde herhangi bir estetik duygu uyandırmadığı için eleştirmiştir (Nikiforova, 2002, s. 3-6).

Düzyazı türündeki eserlerinin değerlendirilmesi açısından en kapsamlı çalışmaya G. Khlebnikov, *Modern Çuvaş Edebiyatı* adlı kitabında yer vermiştir. Yazar, Skvortsov'un eserlerini objektif olarak incelemiştir. Khlebnikov yazarın özgünlüğünün okuyucularının iç dünyasını başarılı bir şekilde yansıtmasında, modern ruhun karmaşık izlerini, gizli kişisel dürtülerini ve kahramanın dünya ile genişleyen ilişkisinde görmektedir. G. Fedorov ise Skvortsov'un yaratıcılığını halk kültürünü ve inancını besleyen, dünyaya karşı tutumuna dayanan felsefesine dayandırmaktadır. Fedorov'a göre Skvortsov'un kahramanları dramatik ve trajik insanlardır (Nikiforova, 2002, s. 8-12).

Araştırmacılar Skvortsov'un eserlerini sanatsal ve felsefik bir sanat eseri olarak görmüştür. Yazarın ustalığını hümanizme, Çuvaş ulusal felsefesine ve derin psikolojik analiz ilkelerine dayandırmışlardır. Skvortsov, insan ve dünya arasındaki zor bağları incelemeyi, bu ilişkinin sırrını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Eserlerinde ilk bakışta dikkat çekmeyen fakat özgün ve etkileyici kahramanlar yaratmıştır. Örneğin, *Ukah Huranî* "Huş Ağacı" (1963) eserinde kahramanlar korkunç bir savaşın yükü altında ezilmektedir ve hikâyenin kahramanı ilk ve tek aşkının savaştan dönmesine kısa bir süre kala ölmüştür. *Sıvaplî Vut* "Kutsal Ateş" (1982) adlı öyküsünde kahramanlar, halk ayaklanmaları çağında insan ve tarihin çatışması içinde kendilerini bulur. *Hırlî Mikîn* "Kızıl Haşhaş" (1962) adlı uzun öyküsünde hayatın başlangıcında zor bir seçim ile karşılaşan kahramanlara yer verilmiş; *Puşmak Yiri* "Ayakkabı İzi" (1966) ve *Yuri Va Va* "Şarkıcı Vasya" (1966) adlı hikâye serilerinde ise kendini beğenmiş ve yetenekli insanların kökenlerini ve ortaya çıkış biçimlerini incelemiştir (Afanas'yev, 2006, s. 379). Bunların dışında *Sarı Kunsem ye Adelina* "Aydınlık Günler ve Adelina" adlı uzun hikâyesinde yazar; Zinovi, Adelina ve Larionov başkahramanları etrafında Zinovi ile Adelina'nın aşkı ve her ikisi de doktor olan Larionov ve Zinovi'nin çatışmaları anlatılmıştır. Adelina ve Zinovi'nin manevi gelişimi, görüşleri ve değerleri ulusal özellikleriyle açıklanmıştır.

Ayrıca yazar, bazı eserlerinde kahramanının mağlup düşmesine rağmen halk felsefesinin bağımsız bir görüntüsü olan, kaderle mücadele eden bir insanın ahlaki dengesini vurgulamaktadır. Bu eserlerin kahramanları *Ukah* (Ukah Huranî), *Suhvi* (Surım Hırlî), *Saide* (Sıvaplî Vut) yazarla birlikte kaderin gücüne inanırlar ve bu kahramanlar insana kaderle mücadele etmesi için çağrıda bulunur (Afanas'yev, 2006, s. 379).

Y. Skvortsov'un kahramanları doğayı derinden hissetmişler ve buna karşılık doğa da onların duygusal sağlığını iyileştirip fiziksel ve psikolojik yorgunluklarını gidermiştir. Tabiat ananın varlığı, ona duyulan sonsuz özlem kahramanlar için önemli bir manevi destek olmuştur. Yeşil bir orman ve altın bir başak tarlası, yoğun saz çalılıkları, bülbül trilleri ve menekşe çayırları

insanların ruhlarındaki bozuk ahengi yeniden sağlamasına yardımcı olmuştur. Örneğin, *Huş Ağacı* hikâyesinin kahramanı ormanın kendisinin en yakın dostu olduğunu defalarca itiraf etmiş; yalnızlık anlarında en derin düşüncelerini, hayallerini, gönlünün derinliklerinde saklı şarkılarını onunla paylaşmıştır.

Kelimelerle resim yapma sanatında usta olan Skvortsov, doğayı tasvir etmede de usta bir isimdir. Onun bu yeteneği doğa tasvirine apayrı bir boyut kazandırmış ki okuyucu birdenbire kokuları almaya, canlı doğanın nefesini, daha önce önemsemediği sesleri duymaya başlamıştır. Örneğin, *Ukah* aniden sinsi bir hastalığa yakalanmıştır. Kız 19 yaşında ölüme mahkumdur ve *Ukah* çocukken oynadığı çayırı gezerek, açık tarlalara çıkmış, ormanda gezinmiş ve doğanın güzelliğini son kez görmüştür. İşte bu eserde yaşamın sonu doğanın sonsuzluğuyla yumuşatılmış ve dengelenmiştir (Artemyev, 2011, s. 6).

Skvortsov, 20. yüzyıl Batı edebiyatı ve felsefesinde sıklıkla kullanılan “absürdizm²” akımına yaygın bir şekilde olmasa da birkaç hikâyesinde yer vermiştir. Örneğin, *Sorma Kıyılarından Bir Kız* bu akımın izlerini taşır. Hikâyedeki *Sanka* adlı karakter bir absürt kahramanıdır ve mutlu olabilecek bir aile kurma fırsatını değerlendirmemiştir. Y. İ. Skvortsov bir sanatçı ve düşünür olarak son derece derin, dayanıklı ve müşkül birisidir. Bu nedenle hikâyelerinde mutlu son ve uydurulmuş çatışmalar yoktur (Artemyev, 2011, s. 7).

Yazar çocuklar için de hikâyeler kaleme almıştır. Bunların en tanınmış olanları şunlardır: *Hur İmarti* “Kaz Yumurtası”, *Çike Çippi* “Kırlangıç Yuvası”, *Sivislan Pili* “Eşek Arısının Balı”, *Rak* “Kerevit”, *Kuline İnken Hura Çihhi* “Kuline Teyzesinin Kara Tavuğu” (Yur’yev, 1968, s. 247-248). Ayrıca Sergey Yesenin “*Şurimpu Şipçiki*” (1958), Yanka Kupala “*İmit*” (1958) ve *Pilhar Poeziyîn Antologiyi* (1975) adlı çevirileri vardır. Bunların yanı sıra Y. Kupala, S. Yesenin, Y. Mustafin ve Tsv. Dorokhov gibi Rus yazarların çocuk oyunlarından oluşan “*Cüceler ve Devler*” adlı kitabı; Angelov, V. Evalda ve V. Chivilikhin’in “*Klava İvanova Hakkında*” öyküsü; S. Perrault’un “*Kırmızı Başlıklı Kız*”ı ve bunların dışında Hint, Sırp, Macar, Mari gibi diğer yazarların da eserlerini Çuvaşçaya çevirmiştir.³ Yazarın Rusça çalışmalarının ayrı bir bölümü de Y. Mustafin tarafından *Red Poppy* (1976) adıyla yayımlanmıştır. İçerisinde *Shepherdess* “Sorma’dan Kız”, *Red Poppy* “Kırmızı Gelincik” ve altı hikâye yer almaktadır (Nikiforova, 2002, s. 22-26).

Yazar 11 Ağustos 1977 tarihinde Çeboksarı’da vefat etmiştir. Daha sonra 1968-1977 yılları arasında Çeboksarı’da yaşadığı eve (Mir Bulvarı, No:16) plaket dikilmiştir.

² Herhangi bir yaratıcı olmadığından insanlığın evrende bir anlam bulmasına yönelik uğraşlarının boşa olduğunu ve mutlaka bu anlam uğraşının başarısız olacağını dile getiren felsefi düşünce akımı.

³https://mrbibl.ucoz.com/news/iteraturnyj_urok_tvorchestvo_ju_i_skvorcova_v_ramkakh_kraevedcheskoj_programmy_pisat_eli_zemljaki_izvestnye_i_neizvestnye/2018-09-25-467, (sitelye erişim tarihi: 20 Ocak 2021).

3. Sanatı ve Edebî Kişiliği Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Alendey, V. (1963). □amriksen prozi □inçen, *Kommunizm yalavĩ*, Ocak 4.

Alendey, V. (1966). Purnĩ□pa, halĩhpa kullen-kun □ıvĩh pular, *Yalav*, no:3.

Alendey, V. (1967). Proza □unatlĩ pultĩr, *Tĩvan Atĩl*, no:3.

Çepunov, R. (1962). Yu. Skvortsov pove□ĩnçi purnĩ□ çĩnlĩhĩ, *Yalav*, no:5.

Eshel', A. (1962). Proza üsĩmĩ, *Yalav*, no:7.

Grigoryev, İ. (1967). Purnĩ□ çĩnlĩhne pĩssan, *Kommunizm Yalavĩ*, Nisan 27.

Khlebnikov, G. V. (1998). Osobennosti Poztiki Khudozhestvennoy Prozy Yuriy Skvortsov. *Çıvaş Filologiyĩpe Kul'turi*, s. 76-78.

Petrov, Y. (1959). Pirĩh vĩhĩtri hĩrarĩm sĩnarĩ, *Tĩvan Atĩl*, no:3.

Titov, A. (2002). Vspominaya Pisatelya. *Vesti Çuvaşii*, no:3, s. 8.

U□ĩm, V. (1965). Çi kirli — çĩnlĩh, *Kommunizm Yalavĩ*, Şubat 7.

Yemel'yanov, A. (1962). Çĩlhe vitĩmlĩ pultĩr, *Kommunizm Yalavĩ*, Kasım 2.

Yur'yev, M. (1964). Vaskani çıs tumast', *Tĩvan Atĩl*, no:2.

Yazarın eserleri üzerine yapılan çalışmaların bir kısmına yer verilmiştir. Ancak yapılan çalışmalar buradakilerle sınırlı değildir.⁴

4. Sonuç

Çalışmada ilk olarak Çuvaş edebiyatının gelişimi hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra Çuvaş edebiyatına önemli katkıları olup yazar, şair ve çevirmen olarak tanınan Yuriy İllarionoviç Skvortsov'un yaşamı ve sanatı hakkında elimizdeki kaynaklardan yola çıkılarak bilgi verilmiştir. Kendisi hakkında edindiğimiz bilgilerden ve eserlerinden yola çıkarak yazarın her şeyden önce kahramanların iç dünyasını, deneyimlerini ve ruhun yaşamını incelemeye çalıştığı görülmüştür. Eserlerine sadece psikolojik ve felsefî olarak yaklaşmak bu nedenle doğru değildir. Skvortsov hümanizmi sadece insanla ilgili olarak açıklamamış, çevremizdeki tüm canlılara bakmanın da gerekli olduğunu söylemiştir. Skvortsov'u hem toplumcu gerçekçi hem de bireyin iç dünyasını ele alan yazar olarak değerlendirmek mümkündür. Uzun öykü ve hikâyelerinde toplumun sorunlarını ve çektiği sıkıntıları, aşk vb. temaları insanın okurken zihninde canlanacak bir biçimde tasvir etmiştir. Yine bazı eserlerinde bireyin ruhsal bunalımı, kimlik karmaşası ve insan-dünya ilişkilerini de ele almıştır. Bunun yanı sıra şiirlerindeki güçlü lirizm onun şiirlerinin bestelenmesini de sağlamıştır. Yuriy İllarionoviç Skvortsov, edebiyat çevrelerince Çuvaş millî edebiyatının klasikleri olan *Konstantin İvanov*, *Mihail Sespel*, *Semyon Elger*, *Peder Huzangay* ve *Hvetĩr Uyar* gibi yazar ve şairler arasında yerini almış ve Çuvaş yıldızının beş köşesinden biri olarak

⁴ <http://nasledie.nbchr.ru/personalii/pisateli/skvortsov/>

gösterilmiştir. Skvortsov'un sanat hayatına 1953 yılındaki ilk şiirleriyle başladığını göz önünde bulundurduğumuzda vefatına kadar olan sürede Çuvaş edebiyatına önemli ölçüde katkılarının olması bizlere Çuvaş edebiyatındaki yerinin ne kadar değerli olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma ile Türkiye'de Çuvaş edebiyatı ile ilgili yapılan çalışmalara yeni bir katkı olmasını umut ediyor, Çuvaş Türkçesi ve edebiyatı üzerine yapılacak olan çalışmaların artmasını temenni ediyoruz.

Kaynaklar

- Afanas'yev, Porfiriy. (2006). *Pisateli Çuvaşii, Biobibliografiçeskiy Spravoçnik*. Çeboksarı: Knijnoye İzdatel'stvo.
- Artemyev, Y. M. (2011). *Zigzagi Sud'by Mastera -Yuriy İllarionoviç Skvortsov*. Çeboksarı.
- Bayram, B. (2008). *Çuvaş Türklerinin Kahramanlık Anlatmaları (İnceleme-Metinler)* (Yayımlanmış doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bayram, B. (2012). Çuvaş Edebiyatında Folklor-Edebiyat İlişkisine Bir Örnek: Mihail Federov'un "Arşuri" Manzumesi ve Arşuriler. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 197, s. 207-226.
- Güzel, S. (2014). Çuvaş Türklerinin Kimlik İnşasında İvan Yakovleviç Yakovlev Etkisi. *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı Bildiri Kitabı*, s.197-217.
- Grigorievna, İ. N., Vyacheslavovna, S. N. (2011). *Yuriy Skvortsov Çıvaş Prozin Pisik İsti*. Şupaşkar.
- Federov, G. I. (2004). Yuriy İllarionoviç Skvortsov. <http://enc.cap.ru/?t=prsn&lnk=2358>, adresinden 01 Ocak 2021 tarihinde alınmıştır.
- Myshkina, A. F. (2015). Çuvaşskaya Proza 1955-1968 Godov: Nekotoriye Aspektı İstoriçeskogo Razvitiya. *Vestnik Mariyskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, 79-88.
- Nikiforova, V. V. (2002). *Osobennosti Khudozhestvennoy Prozy Yuriy Skvortsova Tema Dissertatsii i Avtoreferata*, s. 3-26.
- Yur'yev, Mihail. (1968). *Çıvaş Pisatelışem*. Şupaşkar: Çıvaş ASSR Kİneke İzdatel'stvo.

EXTENDED ABSTRACT

Chuvash literature has continued its existence with oral expression since the earliest times, and then, from the 18th century, the first examples of written literature began to be given. The first examples of this written literature were missionary publications and translations from Russian literature. In later periods, Alphabet preparation efforts gained momentum and the most successful of these Alphabet studies performed by I. Y. Yakovlev. This alphabet has ensured that the works to be written in Chuvash Turkish sit on solid foundations and has facilitated literacy activities. Simbirsk teacher's school, opened in Ulyanovsk by the same author, allows qualified Chuvash intellectuals to grow and develop written literature. In line with Yakovlev's activities, the translation of the works of writers such as the Bible, L. N. Tolstoy and Pushkin, as well as the scientific lessons taught at the Simbirsk Chuvash School, had a significant impact on the social development of the Chuvash.

The 1960s were a period of time aimed at rethinking the ideas of human individuality and reviving interest in people and their history. The moral values and aesthetic changes in the field of art that were dominant in Stalin's time were reconsidered after Stalin's death in 1953. During these years, Chuvash prose was created by writers and poets such as A. Artemiyev, N. İlbek, M. Ukhsaya, V. Alenday, Y. İ. Skvortsov. In Chuvash prose between 1955-1968, the "great patriotic war" and "lyrical-psychological / philosophical-psychological" themes came to the fore.

So far, we have tried to summarize the development of Chuvash literature, but apart from what we have mentioned here, many studies have been done to contribute to the development of Chuvash written literature. In this context, one of the most talented writers of Chuvash literature, one of the personalities who advance the direction and development of Chuvash prose, Y. İ. Skvortsov's life, art and works will be examined and its place in Chuvash literature will be determined.

Yuriy Illarionovich Skvortsov was born on 10 January 1932 in the village of Hurunkassi in Morgaushi region. He is recognized as a poet, writer, journalist, critic, translator and member of the Union of Writers of the USSR. He graduated from Chuvash State Pedagogical University Institute of Philology in 1956. He was a reporter for the Television and Broadcasting Committee of the Council of Ministers of the Chuvash Soviet Socialist Republic between 1956-1966, and was the editorial board of the "Leninets" newspaper in the Cheboksary region between 1967-1968, and was the editor of the book. He also worked as the secretary responsible for the "Tıvan Atıl" magazine.

Based on the information we obtained about him and his works, it was seen that the author tried to examine the inner world of the heroes, their experiences and the life of the soul above all. Therefore, it is not correct to approach his works only psychologically and philosophically. Skvortsov did not explain humanism only in relation to humans, but also said that it is necessary to look at all living things around us.

Skvortsov begins his literary life with poems published for the first time in 1953 in the magazine "Yalav". He collected all his poems and translations of poetry in the book named *Çurhi Salam "Bahar Selami"* (1958). The emphasis on "lyricism" in his poems drew the attention of composers and many of his poems were composed. Apart from her poems, the author has prose writings in the style of long stories and stories: *Surım Hirĩ* (1959), *Hirli Mikin'* (1962), *Gipoteza* (1962), *Ukah Huranĩ* (1963), *Hĩvele Hirĩ* (1964), *Çin İŖŖi* (1969, 1978), *Sari Kunsem* (1970), *Viltari Rak* (1972), *Çul YultaŖĩ* (1975), *Sivapli Vut* (1982), *Kirhi Kunsem* (2005), *Parım* (2007), *Utiik* (2007), *Kurak Mitri* (2007), *Purni Ç Humĩ* (2007), *Pĩve Hirrinçe* (2007).

Skvortsov, who has a good command of the traditions and customs of the Chuvash people, loves her country and enthusiastically depicts this love in her works, successfully depicts the life and work of Soviet youth in her works.

The researchers saw Skvortsov's work as an artistic and philosophical work of art. They based the author's mastery on humanism, Chuvash national philosophy and principles of deep psychological analysis. Skvortsov aimed to examine the difficult ties between man and the world and reveal the secret of this relationship. In his works, he created heroes that do not attract attention at first glance but are original and impressive.

The author wrote stories for children, along with poems and prose; He translated the works of many Russian authors such as Y. Kupala, S. Yesenin, Y. Mustafin into Chuvash language.

As a result, considering that Yuriy Illarionoviç Skvortsov, who is considered among the five most important writers of Chuvash literature by the literary circles and one of the five corners of the Chuvash star, started his art life with his first poems in 1953, he made significant contributions to Chuvash literature in the period until his death.